

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЖАНРОВОЇ СПЕЦИФІКИ РОМАНІВ МІШЕЛЯ ТУРНЬЄ

Кушка Беата Густавівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Львівська політехніка»

beatakushka@yahoo.fr

orcid.org/0000-0002-4080-4607

Мета – визначити форми і функції інтертекстуальності в романах Мішеля Турньє, зв'язок даного аспекту поетики автора з жанровою специфікою творів, вплив певного типу інтертекстуальності на формування жанрової стратегії.

Методи дослідження: генологічний підхід, інтертекстуальний аналіз, міфокритичний метод, порівняльно-типологічний аналіз.

Результати. Здійснено огляд сучасних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців, присвячених творчості Мішеля Турньє, і встановлено брак студій інтертекстуальних стратегій автора. Акцентовано світоглядно-філософський характер орієнтації письменника на різні за походженням джерела інтертекстуальних запозичень. Класифіковано форми і типи інтертекстуальності в романах Турньє за походженням (літературні, легендарні апокрифічні), за модусом авторського ставлення до прецедентного тексту (згідно з Я. Поліщук: міфологізація, реміфологізація, деміфологізація). Визначено основні функції інтертексту в романах письменника: акумулятивно-мнемонічну (конденсація культурної пам'яті) і генеративну (втілення авторської художньої концепції світу і людини, формування жанрової стратегії твору). Виявлено жанрові особливості романів Турньє на основі доміантного типу інтертекстуальності. У романі «П'ятниця, або Тихоокеанський лімб» внаслідок деконструкції (демифологізації) просвітницького міфу про превалювання культури над природою провідною є тенденція до створення такого специфічного жанрового феномену, як роман-антиміф. Для роману «Гаспар, Мельхіор і Вальтасар» характерний тип реміфологізації, побудований на вільній, але не викривленій інтерпретації євангельського сюжету поклоніння волхвів, що спричиняє жанрову специфікацію твору як роману-апокрифу. У романі «Вільшаний король» Турньє використовує цілу низку прецедентних текстів з метою створення роману-міфу про феномен фашизму-«людожерства» і ствердження ідеї форії (носіння) як місії рятування дитини в апокаліптичному світі.

Висновки. Романи Мішеля Турньє є наскрізно інтертекстуальними. Автор звертається до різних за походженням та джерелами прецедентних текстів, використовуючи їх відповідно до власних світоглядно-філософських переконань, митецького задуму та жанрової стратегії. Залежно від пріоритетного типу інтертексту у творах письменника виявлено специфічні жанрові доміанти, які вписуються в загальну тенденцію до міфологізування (роман-міф, роман-антиміф, роман-апокриф) та інтелектуалізації романного жанру. Окреслена тенденція є визначальною як для творчості Мішеля Турньє, так і для всієї новітньої світової літератури.

Ключові слова: інтертекстуальність, прецедентний текст, міфологізація, міфопоетика, жанр, інтелектуальний роман.

INTERTEXTUALITY AS A FACTOR OF THE GENRE SPECIFICITY OF MICHEL TOURNIER'S NOVELS

Kushka Beata Hustavivna,

Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

Lviv Polytechnic National University

beatakushka@yahoo.fr

orcid.org/0000-0002-4080-4607

Purpose. The purpose of the article is to study forms and functions of intertextuality in Michel Tournier's novels and to determine the connection of this aspect of the author's poetics with the genre specificity of his works and the influence of a certain type of intertextuality on the formation of genre strategies.

Methods. The following research methods are used in the study: genre approach, intertextual analysis, myth criticism, comparative-typological analysis.

Results. A review of modern research of the works of Michel Tournier by foreign and domestic scholars is done, and the lack of studies of the author's intertextual strategies is revealed. The ideological and philosophical character of the writer's orientation to different sources of intertextual borrowings is emphasized. Forms and types of intertextuality in Tournier's novels are classified by origin (literary, legendary apocryphal) and by the mode of the author's attitude to the precedent texts (according to Ya. Polishchuk: mythologization, remythologization, demythologization). The main functions of the intertextuality in the writer's novels are determined: accumulative-mnemonic (condensation of cultural memory) and generative (embodiment of the author's fictional concept of the world and man, formation of the genre strategy of the works). The genre features of Tournier's novels on the basis of the dominant type of intertextuality are revealed. In the novel «Vendredi ou les Limbes du Pacifique», due to the deconstruction (demythologization) of the Enlightenment myth about the predominance of culture over nature, the leading tendency is creation such a specific genre phenomenon as the anti-myth novel. The novel «Gaspard, Melchior Et Balthazar» is characterized by a type of remythologization based on a free but undistorted interpretation of the gospel story of the worship of the Magi. It causes the genre specification of the work

as a novel-apocrypha. In the novel “Le Roi des Aulnes”, Tournier uses a number of precedent texts to create a novel-myth about the phenomenon of fascism-“cannibalism” and the idea of phoria (carrying) as a mission to save child in the apocalyptic world.

Conclusions. Michel Tournier’s novels are thoroughly intertextual. The author turns to precedent texts of different origins and sources, using them in accordance with his own worldview and philosophical beliefs, creative ideas and genre strategies. Depending on the priority type of intertextuality, specific genre dominants have been identified in the writer’s works. They fit into the general tendency to mythologization (novel-myth, novel-antimyth, novel-apocrypha) and intellectualization of the genre of novel. This trend is determinative both for the work of Michel Tournier and for all the world literature of the XX and XXI centuries.

Key words: intertextuality, precedent text, mythologization, mythopoetics, genre, intellectual novel.

1. Вступ

Творчість Мішеля Турньє слушно вважається видатним явищем світової літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст. У романичній прозі письменника органічно поєднуються традиції західноєвропейської класичної літератури і новітньої інтелектуальної прози, засоби умовно-символічної образності, структуралістська методологія і прийоми постмодерністського письма. Найбільш відомі твори Турньє – «П’ятниця, або Тихоокеанський лімб», «Вільшаний король», «Каспар, Мельхіор і Бальгазар» – стали важливою віхою у розвитку неоміфологічного роману, в основу якого покладено принцип інтертекстуалізації, багатопланової трансформації різноманітних прецедентних текстів світової культури. На цю особливість творчості Турньє неодноразово звертали увагу вітчизняні і зарубіжні науковці. Окремі аспекти жанрової і поетико-стильової своєрідності романів Турньє розглядалися у працях французьких дослідників А. Булум’є (Bouloumie, 1988), М. Маросварі (Marosvari, 1990), Ф. Мерльє (Merllie, 1988), а також у дисертації української дослідниці Людмили Зани (Зана, 2012), однак у працях науковців інтертекстуальність романної прози письменника лише спорадично ставилась у зв’язок із жанровою специфікою окремих творів. Відтак метою нашого дослідження є визначення форм і функцій інтертекстуальності в романах Мішеля Турньє та впливу певного типу інтертекстуальності на формування конкретної жанрової стратегії.

У межах генологічного підходу в розвідці застосовуються принципи інтертекстуального аналізу в контекст міфокритичного методу. Одним із методологічних орієнтирів дослідження є ідеї Є. Мелетинського щодо поетики міфологізування в новітній літературі (Мелетинский, 1976) і класифікація Я. Поліщука, в якій акцентовано три засадничі функції відносин літератури і міфу впродовж тривалого часу їх взаємозв’язку: міфологізація, реміфологізація, деміфологізація (Поліщук, 2001: 38).

2. «П’ятниця, або Тихоокеанський лімб» як роман-антиміф

У своєму дебютному романі Турньє вдається до трансформації всесвітньо відомого сюжету про Робінзона Крузо як ідеального для просвітницької раціоналістично-детерміністської ідеології персонажа. Роман деконструє центральний концепт цієї ідеології, пов’язаний із відповідним трактуванням у Просвітництві антитези «цивілізація – природа» в аспекті неминучого цивілізаційного підкорення природи, в найширшому її розумінні, що включає і природу людини.

Твір Данієля Дефо став для Мішеля Турньє прецедентним текстом, відштовхуючись від якого, він не просто пропонує перепрочитання відомого сюжету, але творить абсолютну нову концепцію світу і людини. Кожний сюжетний поворот роману Дефо переписується в романі «П’ятниця...» ніби з точністю до навпаки, відтак трансформування різних ситуацій життя Робінзона Крузо на безлюдному острові демонструє багатоманітні ідейно-естетичні варіанти врахування набутого людством від ХVІІІ ст. досвіду долання численних ілюзій раціонально-прагматичної перебудови людини і людського життя. Водночас, безперечно, слушною є думка про те, що «для Турньє важливим є не рух уперед, від утопії і розчарування, а повернення до людини і її внутрішніх потенцій» (Лебединская, 1999: 20).

Переосмислення прецедентного літературного тексту відбувається в романі за рахунок оригінальної наративної структури. Розповідь у романі ведеться головним чином «від автора», однак із персонажною фокалізаційною перспективою, коли читач бачить, чує, відчуває все те, що дано органам чуття персонажа. У такий спосіб посилюється достовірність розповіді, і читач психологічно наближується до зображуваної ситуації. Ще більшої достовірності розповідь набуває в моменти переключення на Щоденник Робінзона, специфічного тексту в тексті. Таких переключень у тексті досить багато (за нашими підрахунками, не менше 30), і у більшості випадків вони виконують у формальному плані функцію подвоювання ситуації, а у змістовому відношенні «прив’язані» до конфлікту «цивілізація – природа», який і є предметом авторської деміфологізації.

Якщо в наративі «від автора» даний конфлікт залишається більшою мірою на рівні імпліцитного вираження, то текст Щоденника Робінзона значно посилює амбівалентність цієї колізії. Для Турньє суттєвою є ідея розуміння світу як тексту; тому, на відміну від Робінзона Дефо, який *відтворює* на острові знайомий йому світ, Робінзон Турньє *творює* новий світ. Саме по собі звернення Робінзона до письмової хронологічної фіксації того, що з ним відбувається, а точніше – того, як змінюється навколишній світ завдяки його «цивілізаційним» зусиллям, є симптоматичним. Просвітницький герой не тільки не відмовляється від письма як надбання людської культури, а й надає йому статусу захисту духовності: «священний акт письма наполовину вирвав його з тваринного стану, в який його закинула доля, і повернув у світ високої духовності...» (Tournier, 1967. Тут і далі переклад з французької наш. – Б.К.). Далі герой констатує початок ведення Щоденника як «нову еру», «істинне життя», фактично дублюючи те, про що вже було сказано наратором. Натомість, після вчиненої П’ятницею катастрофи цивілізації на острові і, фактично, знищення часу (Робінзон так і не відновить роботу клепсидри – годинникового механізму, що був до вибуху своєрідним мірилом змін), Щоденник втрачає свій духовно-символічний статус. Отож за рахунок інтертекстуальної деконструкції закладеного в «Робінзоні Крузо» Д. Дефо просвітницького міфу про

необхідність і неминучість підкорення природи цивілізацією роман М. Турньє набуває жанрових ознак своєрідного антиміфу, в якому спростовується ідея домінування культури над природою.

3. «Гаспар, Мельхіор і Вальтасар» як роман-апокриф

Роман «Гаспар, Мельхіор і Вальтасар» демонструє ще один варіант роботи письменника з міфом, який не передбачає радикальної переробки прецедентного матеріалу. Такий підхід вочевидь ґрунтується на тому, що саму по собі історію поклоніння волхвів Спасителю Світу важко назвати усталеним міфом із усталеним набором сюжетних ситуацій та смислів.

Твір складається з низки, на перший погляд, самостійних наративів, організованих не лише у фокалізаційній перспективі центральних персонажів-волхвів Гаспара, Мельхіора і Вальтасара, але й у об'єктивованій авторській манері, зокрема в розділі, де описується подорож до Ісуса принца Мангалурського на ім'я Таор. Є у романі і розповідь від першої особи – від імені «найоб'єктивнішого» свідка народження Ісуса Христа – Осла, формат «Я-розповіді» якого слугує очудненню ситуації. Всі ці епізоди об'єднані дотичністю до ще не вповні усвідомленого нараторами й учасниками події її фундаментального значення для людства. Крім того, кожний епізод твору по-різному й незалежно один від одного стверджує найголовніший закон людського буття – закон любові й вірності обраному шляху.

Попри певну сюжетно-композиційну фрагментарність і наративну неоднорідність, роман Турньє відзначається винятковою внутрішньою цілісністю, що досягається за допомогою орієнтації на міфологічну традицію. По-перше, в художній структурі роману відтворюється міфологічна концепція буття, закорінена на ідеях коловоротності. Відтак і сюжет роману розгортається на основі принципу циклічності, коли до читача «повертаються» ті самі (чи внутрішньо подібні) ситуації, мотиви, образи, кожного разу збагачуючись новими смислами. Скріплювальними елементами виступають численні біблійні ремінісценції та алюзії. Так, добре відома фраза з біблійної «Пісні над піснями» «чорна я, але красива» декілька разів у трансформованому вигляді повторюється в тексті, акцентуючи різні аспекти складних расових, гендерних та екзистенційних стосунків між людьми. Так, розповідь чорношкірого Гаспара починається з фрази «Чорний я, але цар» (Toumier, 1980: 9), потім вживається по відношенню до його білолицької рабині Більтіни: «Рабиня я, але біла» (Toumier, 1980: 28). Далі, вже в розповіді Мельхіора, незаконно позбавленого наслідного правління у своїй країні, трансформація цього виразу набуває політичної конотації: «Я цар, але бідний» (Toumier, 1980: 87).

Цілісність художнього тексту, а відтак і цілісність художньої концепції твору забезпечується також постійним акцентуванням єдності різного роду протилежностей. У кожній частині є дихотомічно-амбівалентні пари чи то персонажів, чи то сюжетних ситуацій, чи то певних образів: чорний цар – біла рабиня, осілий мандрівник, принц-жебрак, солоний мед, сила слабкості, прекрасна потвора, вічна миттєвість.

Отож трансформація біблійно-міфологічного сюжету в даному романі сприяє формуванню багатопланового, символічно насиченого наративу, в якому акцентуються вічні проблеми людського буття, а сам твір перетворюється на своєрідний роман-апокриф, в якому сакральний сюжет відтворюється в оригінальній індивідуально-авторській інтерпретації.

4. Інтертекстуальний синтез як чинник жанрової своєрідності роману-міфу «Вільшаний король»

У романі «Вільшаний король» своєрідність інтертекстуалізації визначається тим, що твір майже не містить відповідних інтекстів чи експліцитних відсилань до прецедентних текстів, за винятком назви (французькою *Le Roi des Aulnes*, дослівно «Король Вільх», що вказує на версію Гьоте, балада якого німецькою мовою має назву *Der Erlkönig*). Але оскільки саме цей елемент тексту є його «сильною позицією», він і задає міфологічний вектор його прочитання. Власне про Вільшаного короля у творі згадується в іншому контексті, коли в торф'яниках Пруссії під час другої світової війни віднаходять останки загиблої людини й професор Кейль, ідеолог гітлерівського расизму, називає його «посланцем із чорної глибини віків», «квінтесенцією німецької душі» (Toumier, 1970).

У сюжеті роману Гьотевський мотив викрадення дитини безпосередньо не втілюється. Натомість він трансформується у виняткову зацікавленість головного героя роману Авеля Тифожа дітьми, пристрасть, що несе на собі очевидні ознаки одержимості й водночас є абсолютно асексуальною. Головному героєві роману однаковою мірою властиві невинність і монструозність, милосердя й людожерство, чистота й заплямованість, ніжність і жорстокість. Тому важко погодитися з думкою про те, що роман побудовано за схемою бінарних опозицій, а «аналіз міфологеми лісного царя, метафоричного і міфологічного образу людожера, феномена двійництва проводиться саме за принципом протиставлень...» (Василенко, 2016: 99). Скоріше, у творі має місце не протиставлення, а переплетення протилежних сутностей за принципом амбівалентності, тобто їх функціонування у форматі нерозривного, синкретичного взаємозв'язку.

Наскрізним для роману є мотив форії-носії з легенди про Святого Христофора. У різних варіаціях цей мотив утілюється на всіх рівнях художньої структури твору. Як слушно стверджує Філіп де Моне, через образ Форії «Тифож приєднується до великих форичних героїв <...>» і тим самим відкриває «найвище покликання чоловіка: носій дитини, чоловік-мати...» (Моне, 2011: 385).

Тифожова манія форії, на перший погляд, нікому не зашкоджує, його місія радше жертвна. Однак Тифож фатально підпорядковується течії власного життя й історичного процесу та нібито жодною мірою не усвідомлює колосальної трагедії нацизму, у зловісну практику якого він утягнтий хоча б тим, що вербує дітей до «наполи» (націонал-політичні навчальні заклади, в яких готували німецьких підлітків до участі у війні), тобто постачає їх людожерів. Це перетворює його самого на людожера. Прикметно, що п'ятий розділ роману, в якому описується завершальний етап історії героя, має назву «Людожер із Кальтенборна», і якщо до цього в романі йшлося про

Герінга – «людожера з Ромінтена» і про Гітлера – «людожера з Растенбурга», то Кальтенборнівським людожером і є сам Тифож. Утім, у фіналі роману така зловісна роль Тифожа ще раз змінюється на прямо протилежну, коли він виносить із палаючого замка єврейського хлопчика Єфраїма («зореносну дитину») і тим самим стає символічним Спасителем світу (останній розділ твору має промовисту назву «Астрофор» – «той, що несе зірку»). Та й тут ситуація не є такою однозначною, адже, як очевидно з останніх фраз твору, і Тифож, і Єфраїм гинуть у болоті. Відтак символіка форії отримує в романі амбівалентне значення.

5. Висновки

Таким чином, жанрова своєрідність романів Мішеля Турньє значною мірою зумовлена авторською орієнтацією на прецедентні джерела та певним модусом їх філософсько-світоглядного та художньо-естетичного осмислення. Залежно від пріоритетного типу інтертексту у творах письменника виявлено специфічні жанрові доміанти, які вписуються в загальну тенденцію до міфологізування (роман-міф, роман-антиміф, роман-апокриф) та інтелектуалізації романного жанру. Окреслена тенденція є визначальною як для творчості Мішеля Турньє, так і для всієї новітньої світової літератури, що створює можливості подальшого вивчення даної проблеми в широкому історико-літературному контексті.

Література:

1. Алхімія слова живого: французький роман 1945–2000 рр. : навчальний посібник / Авт.-упор.: В.І. Фесенко. Київ : Промінь, 2005. 383 с.
2. Асанова Н.А., Смирнов А.С. Философский роман Мишеля Турньє. Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1997. 139 с.
3. Василенко Е.А. Реконструкция мифа в романе Мишеля Турньє «Лесной царь». *Вестник РУДН. Серия: Литературоведение, журналистика*. Москва : РУДН. 2016, № 4. С. 89–101.
4. Завадская А. Межтекстовые отношения фрагментов Библии и романа М. Турньє «Каспар, Мельхиор и Бальтазар». *Славянскія літаратуры ў кантэксте сусветнай: да 900-годдзя Кірыла Тураўскага і 200-годдзя Тараса Шаўчэнкі : матэрыялы XI Міжнар. навук. канф., Мінск, 24-26 кастр.* 2013 г. У 2 ч. Ч. 2 / пад рэд. Т.П. Казакавай. Мінск : РІВШ, 2013. С. 150–153.
5. Зана Л.Ю. Жанрова специфіка романної прози Мішеля Турньє : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2012. 212 с.
6. Лебединская А.А. Два Робинзона. Проблема интертекстуальности в философско-герменевтическом освещении. *Hermeneutics-In-Russia*. 1999. Issue I. Volume 3. С. 19–22.
7. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. Москва : Наука, 1976. 408 с.
8. Моне, Філіп де. Авель Тифож і материнське покликання чоловіка. *Турньє, Мішель. Вільшаний король*. Київ : Вид-во Жупанського, 2011. С. 381–393.
9. Поліщук Ярослав. Поліфункціональність міфу в поезиці модернізму. *Слово і час*. 2001. № 2. С. 35–45.
10. Bouloumie A. Michel Tournier: Le roman mythologique suivi de questions a Michel Tournier. Paris : Librairie J. Corti, 1988. 278 p.
11. Marosvari M. Le personnage Tournierien en quete de son double. *Acta Litteraria Acad. Sci. Hung.* XXXII/1-2. 1990. P. 109–116.
12. Merllié F. Michel Tournier. Paris : Belfond, 1988. 172 p.
13. Tournier, Michel. Gaspard, Melchior et Balthazar. Paris : Folio/Gallimard, 1980. 277 p.
14. Tournier, Michel. Le Roi des Aulnes. URL : <http://f2.s.hjfile.cn/file/201601/201601195044508362.pdf>. Paris : Gallimard, 1970. 395 p. (дата звернення: 27.10.2020).
15. Tournier, Michel. Vendredi ou les Limbes du Pacifique. URL : <https://www.edenlivres.fr/p/33126>. Paris : Gallimard, 1967. 273 p. (дата звернення: 27.10.2020).

References:

1. Alhimiia slova zhivogo: frantsuzskiy roman 1945-2000 pp. (2005). [The alchemy of the word living : French novel 1945-2000]. Kyiv : Promin'. 383 p. [in Ukrainian].
2. Asanova N.A., Smirnov A.S. (1997). Filosofskii roman Mishel'a Turn'ie. [Philosophical novel by Michel Tournier]. Kazan' : Izd-vo Kazanskogo un-ta. 139 p. [in Russian].
3. Vasilenko Ye.A. (2016). Rekonstruktsiia mifa v romane Mishel'a Turn'ie «Lesni tsar'» [Reconstruction of the myth in Michel Tournier's novel «The Forest King»]. *Vestnik RDNU. Serii: Literaturovedeniie, zhurnalistika*. Moskva : RDNU. No 4. Pp. 89-101. [in Russian].
4. Zavadskaiia A. (2013). Mezhtekstovyye otnosheniia fragmentov Biblii i romana M. Turn'ie «Kaspar, Mel'hior i Bal'tazar» [Intertextual relations of fragments of the Bible and M. Tournier's novel «Caspar, Melchior and Balthazar»]. *Slav'anskiia litaratury v kantekstse susvetnai: da 900-goddz'a Kiryla Turavskaga i 200-goddz'a Tarasa Shavch'enky : materiyaly XI Mizhnar. navuk. kanf., Minsk, 24-26 kastr. U 2-h ch. Ch. 2 / pad red. T.P. Kazakovai. Minsk : RIVSh. Pp. 150-153*. [in Russian].
5. Zana L.Yu. (2012). Zhanrova spetsyfyka romannoi prozy Mishel'a Turn'ie. [Genre specifics of Michel Tournier's novel prose]. Candidate's thesis : 10.01.04. Kharkivskiy natsional'nyi universytet imeni V.N. Karazina. Kharkiv. 212 p. [in Ukrainian].
6. Lebedinskaia A. A. (1999). Dva Robinzona. Problema intertekstual'nosti v filosofsko-germenevticheskom osveshchenii [Two Robinsons. The problem of intertextuality in philosophical and hermeneutic coverage]. *Hermeneutics-In-Russia*. Issue I. Volume 3. Pp. 19-22. [in Russian].

7. Meletinskii Ye. M. (1976). Poetika mifa [Poetics of Myth]. Moskva : Nauka. 408 p. [in Russian].
8. Mone, Filip de. (2011). Avel' Tyfozh I materyns'ke poklykannia cholovika [Abel Tifozh and mother's praise of a Man]. Turn'ie, Mishel'. Vil'shanyi korol'. Kyiv : Vyd-vo Zhytans'kogo. Pp. 381-393. [in Ukrainian].
9. Polishchuk, Yaroslav (2001). Polifunktsional'nist' mifu v poetytsi modernizmu [The multifunctionality of the myth in poetry of modernism]. Slovo i chas. No 2. Pp. 35-45. [in Ukrainian].
10. Bouloumie A. Michel Tournier: Le roman mythologique suivi de questions a Michel Tournier. Paris : Librairie J. Corti, 1988. 278 p.
11. Marosvari M. Le personnage Tournierien en quete de son double. *Acta Litteraria Acad. Sci. Hung.* XXXII/1-2., 1990. P. 109-116.
12. Merlié F. Michel Tournier. Paris : Belfond, 1988. 172 p.
13. Tournier, Michel. Gaspard, Melchior et Balthazar. Paris : Folio/Gallimard, 1980. 277 p.
14. Tournier, Michel. Le Roi des Aulnes. Paris : Gallimard, 1970. 395 p. URL: <http://f2.s.hjfile.cn/file/201601/201601195044508362.pdf> (accessed : 27.10.2020).
15. Tournier, Michel. Vendredi ou les Limbes du Pacifique. Paris : Gallimard, 1967. 273 p. URL : <https://www.edenlivres.fr/p/33126>. (accessed : 27.10.2020).

Стаття надійшла до редакції 22.01.2021

The article was received 22 January 2021